

NÕUKOGU SOOVITUS,**20. juuli 2020,****milles käsitletakse Rumeenia 2020. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamust Rumeenia 2020. aasta lähenemisprogrammi kohta**

(2020/C 282/23)

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta, ⁽¹⁾ eriti selle artikli 9 lõiget 2,võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta, ⁽²⁾ eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitusi,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

- (1) 17. detsembril 2019 võttis komisjon vastu iga-aastase kestliku majanduskasvu strateegia, mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2020) algust. Selles võeti nõuetekohaselt arvesse Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni poolt 17. novembril 2017 välja kuulutatud Euroopa sotsiaalõiguste sammast. 17. detsembril 2019 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka häiremehhanismi aruande, milles nimetati Rumeeniat ühe liikmesriigina, mille olukorda tuleb põhjalikult analüüsida.
- (2) 26. veebruaril 2020 avaldati 2020. aasta aruanne Rumeenia kohta. Selles hinnati Rumeenia edusamme nõukogu poolt 9. juulil 2019 vastu võetud riigipõhiste soovitude ⁽³⁾ („2019. aasta riigipõhised soovitused“) täitmisel, varasematel aastatel vastu võetud riigipõhiste soovitude järelemeetmeid ja Rumeenia edusamme strateegia „Euroopa 2020“ riiklike eesmärkide suunas liikumisel. See sisaldas ka vastavalt määruse (EL) nr 1176/2011 artiklile 5 tehtud põhjalikku analüüsi, mille tulemused avaldati samuti 26. veebruaril 2020. Komisjon järeldas oma analüüsi põhjal, et Rumeenias esineb makromajanduslik tasakaalustamatus. Eelkõige on haavatavus seotud kulupõhise konkurentsivõime ja jooksevkonto puudujäägi suurenemisega ekspansiivne eelarvepoliitika ja ettearvatu ettevõtluskeskkonna kontekstis.

⁽¹⁾ EÜT L 209, 2.8.1997, lk 1.⁽²⁾ ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.⁽³⁾ ELT C 301, 5.9.2019, lk 135.

- (3) 11. märtsil 2020 kuulutas Maailma Terviseorganisatsioon ametlikult COVID-19 puhangu ülemaailmseks pandeemiaks. See on tõsine rahvatervisealane hädaolukord, mis mõjutab kodanikke, ühiskonda ja majandust. See seab riiklikud tervishoiusüsteemid suure surve alla, tekitab häireid üleilmsetes tarneahelates, põhjustab volatiilsust finantsturgudel ja tarbijanõudluse šokke ning mõjutab negatiivselt paljusid sektoreid. See ohustab inimeste töökohti ja sissetulekut ning ettevõtete äritegevust. See on toonud kaasa suure majandusšoki, millel on juba praegu liidus tõsised tagajärjed. 13. märtsil 2020 võttis komisjon vastu teatise, milles kutsutakse üles võtma kriisile reageerimiseks koordineeritud majanduslikke meetmeid, kaasates kõik osalised nii riiklikul kui ka liidu tasandil.
- (4) Mitu liikmesriiki on kuulutanud välja eriolukorra või võtnud erakorralisi meetmeid. Kõik erakorralised meetmed peaksid olema rangelt proportsionaalsed, vajalikud, ajaliselt piiratud ning kooskõlas Euroopa ja rahvusvaheliste standarditega. Nende üle tuleks teha demokraatlikku järelevalvet ja sõltumatut kohtulikku kontrolli.
- (5) 20. märtsil 2020 võttis komisjon vastu teatise stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli aktiveerimise kohta. Määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikes 1, artikli 6 lõikes 3, artikli 9 lõikes 1 ja artikli 10 lõikes 3 ning nõukogu määruse (EÜ) nr 1467/97 (*) artikli 3 lõikes 5 ja artikli 5 lõikes 2 sätestatud üldine vabastusklausel hõlbustab eelarvepoliitika koordineerimist tõsise majandussurutise ajal. Komisjon leidis oma 20. märtsi 2020. aasta teatises, et arvestades COVID-19 pandeemiast tingitud eeldatavat tõsist majandussurutist, on tingimused üldise vabastusklausli aktiveerimiseks täidetud, ning palus nõukogul seda kinnitada. 23. märtsil 2020 nõustusid liikmesriikide rahandusministrid komisjoni hinnanguga. Nad leppisid kokku, et tõsine majandussurutis nõuab otsusekindlat, kaugeleulatuvat ja koordineeritud reageerimist. Üldise vabastusklausli aktiveerimine võimaldab ajutiselt kõrvale kalduda keskpika perioodi eelarve-eesmärgi saavutamiseks nõutavast kohandamiskavast, tingimusel et see ei ohusta riigi rahanduse jätkusuutlikkust keskpikas perspektiivis. Lisaks võib nõukogu parandusliku osa puhul otsustada komisjoni soovitusel võtta vastu muudetud eelarvekursi. Üldine vabastusklausel ei peata stabiilsuse ja kasvu pakti kohaseid menetlusi. See võimaldab liikmesriikidel kalduda kõrvale tavapäraselt kohaldatavatest eelarvenõuetest ning komisjonil ja nõukogul võtta pakti raames vajalikke poliitika koordineerimise meetmeid.
- (6) Jätkuvaid meetmeid on vaja COVID-19 pandeemia leviku piiramiseks ja kontrollimiseks, riiklike tervishoiusüsteemide vastupanuvõime tugevdamiseks, pandeemia sotsiaal-majanduslike tagajärgede leevendamiseks ettevõtetele ja majapidamistele suunatud toetusmeetmete abil ning piisavate tervishoiu- ja ohutustingimuste tagamiseks töökohal, et taastada majandustegevus. Liit peaks täiel määral kasutama tema käsutuses olevaid mitmesuguseid vahendeid, et toetada liikmesriikide jõupingutusi nendes valdkondades. Samal ajal peaksid liikmesriigid ja liit tegema koostööd, et valmistada ette meetmed, mille toel taastada ühiskonna ja majanduse tavapärase toimimine ning kestlik majanduskasv, lõimides neisse muu hulgas ülemineku rohelisele majandusele ja digitehnoloogiale ning võttes arvesse kriisist saadud õppetunde.
- (7) COVID-19 kriis on toonud esile paindlikkuse, mida siseturg pakub erakorraliste olukordadega kohanemiseks. Kuid selleks, et tagada kiire ja sujuv liikumine taastumisetappi ning kaupade, teenuste ja töötajate vaba liikumine, tuleks siseturu tavapärasest toimimist takistavad erakorralised meetmed kaotada niipea, kui need ei ole enam hädavajalikud. Praegune kriis on näidanud, et tervishoiusektoris on vaja kriisiks valmisoleku kavasisid. Täiustatud hankestrateegiad, mitmekesistatud tarneahelad ja elutähtsa varustuse strateegilised varud on laiemate kriisiks valmisoleku kavade väljatöötamise peamiste elementide hulgas.
- (8) Liidu seadusandja on juba muutnud asjaomaseid õigusraamistikke Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustega (EL) 2020/460 (°) ja (EL) 2020/558, (°) et võimaldada liikmesriikidel mobiliseerida kõik Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamata vahendid, et nad saaksid leevendada COVID-19 pandeemia erakordset mõju. Need muudatused annavad suurema paindlikkuse ning lihtsustavad ja ühtlustavad menetlusi. Selleks et leevendada survet rahavoogudele, võivad liikmesriigid eelarveaastal 2020–2021 kasutada ka 100 % suurust liidu eelarvest kaasrahastamise määra. Rumeeniat julgustatakse neid võimalusi täielikult ära kasutama, et aidata kõige rohkem mõjutatud üksikisikuid ja sektoreid.

(*) Nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrus (EÜ) nr 1467/97 ülemäärase eelarvepuudujäägi menetluse rakendamise kiirendamise ja selgitamise kohta (EÜT L 209, 2.8.1997, lk 6).

(°) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. märtsi 2020. aasta määrus (EL) 2020/460, millega muudetakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruseid (EL) nr 1301/2013, (EL) nr 1303/2013 ja (EL) nr 508/2014 seoses erimeetmetega investeringute kaasamiseks liikmesriikide tervishoiusüsteemidesse ja muudesse majandussektoritesse, et reageerida COVID-19 puhangule (koroonaviirusele reageerimise investeerimisalgatus) (ELT L 99, 31.3.2020, lk 5).

(°) Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2020. aasta määrus (EL) 2020/558, millega muudetakse määrusi (EL) nr 1301/2013 ja (EL) nr 1303/2013 seoses erimeetmetega erandliku paindlikkuse lubamiseks Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide kasutamisel, et reageerida COVID-19 puhangule (ELT L 130, 24.4.2020, lk 1).

- (9) COVID-19 pandeemia sotsiaal-majanduslikud tagajärjed on investeringute ja tööviljakuse märkimisväärsete lünkade ning erineva spetsialiseerumise tõttu Rumeenia piirkondade lõikes tõenäoliselt erinevad. Sellega kaasneb suur oht, et piirkondlikud erinevused Rumeenias suurenevad, mis pöörab ümber juba täheldatud suundumuse erinevuste mõningase vähenemise poole pealinna ja ülejäänud piirkondade või linna- ja maapiirkondade vahel. Arvestades ohuga, et liikmesriikidevaheline lähenemisprotsess võib ajutiselt seiskuda, nõuab praegune olukord sihipäraseid poliitikameetmeid.
- (10) Rumeenia esitas 8. mail 2020 oma 2020. aasta riikliku reformikava ja 14. mail 2020 oma 2020. aasta lähenemisprogrammi. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid ühel ja samal ajal.
- (11) Rumeenia suhtes kohaldatakse praegu stabiilsuse ja kasvu pakti paranduslikku osa.
- (12) Nõukogu võttis 3. aprillil 2020 vastu otsuse (EL) 2020/509, ⁽⁷⁾ milles tehakse järeldus, et eelarvepuudujäägi kriteeriumi täitmata jätmise tõttu 2019. aastal on Rumeenias ülemäärane eelarvepuudujääk. See järeldus põhines valitsuse ajakohastatud eelarve-eesmärkidel, mis kajastasid käesoleva aasta kohta esitatud eelarve täitmise andmeid. Valitsemissektori 2019. aasta eelarvepuudujääk 4,3 % sisemajanduse koguproduktist (SKP) kinnitas rikkumist. Rikkumine tulenes eelarve tasakaalustamatuse pidevast suurenemisest, mis sai alguse tugeva majanduskasvu perioodil 2016. aastal rakendama hakatud ekspansiivsest eelarvepoliitikast. Süstemaatilised ja korduvad erandid riiklikest eelarveregulatsioonidest selle ajavahemiku jooksul muutsid need reeglid suures osas ebatõhusaks. Lisaks sellele on Rumeenia korduvalt jätnud võtmata tõhusad meetmed vastusena nõukogu soovitudele, mis on talle esitatud märkimisväärse kõrvalekalde menetluse kontekstis. Nõukogu avaldas 3. aprillil 2020 ka soovitusel ⁽⁸⁾ valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks Rumeenias hiljemalt 2022. aastaks.
- (13) Riigi rahanduse pikaajaline jätkusuutlikkus oli Rumeenias suure eelarvepuudujäägi ja elanikkonna vananemisega seotud kulude, eelkõige pensionide prognoositava märkimisväärse suurenemise tõttu ohus juba enne COVID-19 puhangut. 2019. aasta septembris suurendati vanaduspensioni 15 % ning vastavalt 2019. aasta suvel vastu võetud pensioniseadusele peaks see 2020. aasta septembris suurenema 40 % ja 2021. aasta septembris ümberarvutuste tulemusena veelgi. Seega suurensid pensionikulud ajavahemikul 2020–2022 oluliselt. COVID-19 pandeemia mõju majandustegevusele ja selle leevendamiseks vajalik eelarve kohandamine suurendavad veelgi eelarve jätkusuutlikkusega seotud riske. Eelnevad eelarvepoliitilised otsused on jätnud Rumeeniale COVID-19 puhangu tagajärgedega tegelemiseks vaid väikesed eelarvepuhvid.
- (14) 2020. aasta lähenemisprogrammi kohaselt valitsemissektori nominaalne eelarvepositsioon halveneb: eelarvepuudujääk 4,3 % SKPst 2019. aastal suureneb puudujäägini 6,7 % SKPst 2020. aastal, samas kui valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks suurenema 35,2 %-lt 2019. aastal 40,9 %-le 2020. aastal. Makromajanduslikke ja eelarveväljavaateid mõjutab COVID-19 pandeemiast tingitud suur ebakindlus. Lisaks sellele on eelarveprognoosidega seotud riskid, nimelt tundub, et mõningaid tuluartikleid ei ole hinnatud kooskõlas aluseks olevate makromajanduslike prognoosidega, samas kui mõne jooksvate kulude artikli mõõdukus näib põhinevat programmis täpsustamata jätetud eelarve konsolideerimise meetmel.
- (15) Vastuseks COVID-19 pandeemiale ja osana koordineeritud liidu lähenemisviisist on Rumeenia võtnud õigeaegseid eelarvemeetmeid, et suurendada oma tervishoiusüsteemi suutlikkust, ohjeldada pandeemiat ning anda abi kriisist eriti palju mõjutatud inimestele ja sektoritele. 2020. aasta lähenemisprogrammi kohaselt oli nende eelarvemeetmete maht 1,2 % SKPst. Meetmed hõlmavad tehnilise töötuse hüvitisi töötajatele ja sarnaseid hüvitisi muudele töötajate kategooriatele, meditsiiniseadmete ostmist ja muid kulutusi COVID-19 vastu võitlemiseks ning lisatasusid tervishoiusektori töötajatele, kes tegelevad COVID-19 nakkusega patsientidega. Lisaks on Rumeenia teatavaks teinud meetmed, millel ei ole otsest mõju eelarvele, kuid mis aitavad pakkuda ettevõtetele likviidsustoetust. Nende meetmete hulka kuuluvad maksude tasumise edasilükkamine, käibemaksu tagastamise kiirendamine, laenu tagatised väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele (VKEde), ajutine moratorium kodumajapidamiste ja VKEde pangalaenu osamaksete tasumisele ning VKEde üüri- ja kommunaalkulude tasumise edasilükkamine. Üldiselt on Rumeenia valitsuse võetud meetmed kooskõlas suunistega, mis on esitatud komisjoni 13. märtsi 2020. aasta teatises.

⁽⁷⁾ Nõukogu 3. aprilli 2020. aasta otsus (EL) 2020/509 ülemäärase eelarvepuudujäägi olemasolu kohta Rumeenias (ELT L 110, 8.4.2020, lk 58).

⁽⁸⁾ Nõukogu 3. aprilli 2020. aasta soovitus Rumeenia valitsemissektori ülemäärase eelarvepuudujäägi kõrvaldamiseks (ELT C 116, 8.4.2020, lk 1).

- (16) Kui poliitikat ei muudeta, on Rumeenia valitsemissektori eelarvepositsioon komisjoni 2020. aasta kevadprognoosi kohaselt 2020. aastal $-9,2\%$ SKPst ja 2021. aastal $-11,4\%$ SKPst. Komisjon prognoosib, et valitsemissektori võla suhe SKPsse peaks 2020. aastal jõudma $46,2\%$ ni.
- (17) Rumeenia kuulutas 16. märtsil 2020 välja eriolukorra. Alates 25. märtsist 2020 pidid kõik koolid ja kauplused (välja arvatud esmatarbekaupu müüvad kauplused) oma ukсед sulgema ning jõustusiid piiriületuspiirangud. Liikumine avalikes kohtades oli lubatud ainult piiratud juhtudel ja üle 65-aastaste inimeste suhtes olid kehtestatud rangemad meetmed. Rumeenia kehtestas ka rahvusvahelise reisimise keelu teatavatesse riikidesse ja kehtestas mitmes linnas range karantiini. Selline olukord on kahjustanud majanduse tootmissektorit, sest liikumispiirangutel on olnud majandustegevusele väga negatiivne mõju. Tööstussektoris lõpetas mitu tootjat märtsi teises pooles tootmise ning sellel on tugev ülekanduv mõju peamistele sektoritele, näiteks autotööstusele. Sarnaseid arenguid on täheldatud ka jaemüügi- ja majutussektoris. Koondmõju tõukab majanduse 2020. aastal langusesse. Eriolukord lõppes 14. mail 2020 ning Rumeenia teatas, et hakkab järk-järgult liikumispiiranguid kaotama. Alates 15. maist 2020 kehtestati meetmed, mis hõlmasid liikumispiirangute leevendamist linnade piires, jaemüügi osalist taaskäivitamist ning kaitsemaskide kohustuslikku kandmist suletud avalikes ruumides ja kaubanduspindadel, ühistranspordis ja töökohtades. Mõned autotööstuse sektori tootjad alustasid 2020. aasta aprilli lõpus ja mai alguses järk-järgult taas tegevust. Valitsus valmistab ette täiendavaid meetmeid majanduse taaskäivitamiseks.
- (18) Pandeemia on pannud tervishoiusüsteemi enneolematu surve alla. Kriis tabas süsteemi, mida iseloomustasid struktuursed puudused, nagu väikesed kulutused ja ebavõrdne juurdepääs tervishoiuteenustele. Sellega seoses on peamiseks väljakutseks tervishoiusüsteemi vastupanuvõime ja šokkidele reageerimise suutlikkuse parandamine. Viivitamatu reageerimise osana ostis Rumeenia elutähtsaid meditsiinitooteid ja lisas COVID-19ga seotud ravikulud kindlustamata isikute minimaalsete hüvitiste paketti. Tervishoiutöötajate, sealhulgas perearstide märkimisväärne nappus ja vananenud meditsiiniastutused, meditsiinitoodete puudus, tervishoiutöötajate ebapiisav väljaõpe ning eri ravitasandite vaheline vähene järjepidevus ja integratsioon nõrgendavad tervishoiusüsteemi vastupanuvõimet. Teatatud rahuldamata arstiabi vajaduste hulk suurenes juba enne COVID-19 kriisi ja tõenäoliselt on tervishoiuteenuste kättesaadavus veelgi halvenenud. Pandeemia tõi veelgi rohkem esile piirkondlikud erinevused ning tervishoiuteenuste puuduliku katvuse madala sissetulekuga rühmade ja eakate jaoks. Pikemas perspektiivis on rahvastiku vananemine ja ränne probleemid, mis avaldavad tervishoiusüsteemi jätkusuutlikkusele üha suuremat survet. COVID-19 kontekstis on samavõrd oluline käsitleda struktuurseid küsimusi, sealhulgas ennetavate teenuste, ambulatoorse ravi ja kogukonnapõhise hoolduse arendamist, sihipäraste avaliku sektori poliitikameetmetega. Vaja on pikaajalisi investeeringuid, et tugevdada Rumeenia tervishoiusüsteemi, kindlustades tervishoiutöötajate ja meditsiiniisadmete olemasolu, edendades tehnoloogilisi ja rakendusuringuid ning parandades tervishoiuteenuste katvust ja kättesaadavust kõigi kodanike jaoks, ka linnavälistes piirkondades, sealhulgas e-tervise teenuste kasutamise kaudu.
- (19) Viimaste aastate kiire majanduskasv on toonud kaasa sotsiaalsete tingimuste paranemise. Leibkonna kasutada olev kogutulu suurenes 2019. aastal $5,7\%$. Vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse oht (2019. aastal $31,2\%$) oli üks liidu suuremaid, kuid see on stabiilselt vähenemas. Pandeemia mõju majandusele võib aga viia sotsiaalsete tingimuste halvenemiseni. Eeldatakse, et vaesus ja sotsiaalne tõrjutus (sealhulgas laste vaesus, palgavaesus ja sissetulekute ebavõrdsus) suurenevad, kusjuures haavatavad rühmad, nagu ebatüüpilises töösuhtes olevad töötajad, deklareerimata töötajad, füüsilisest isikust ettevõtjad, romad, puuetega inimesed, eakad ja kodutud, on kõige enam ohustatud. Sotsiaalkaitsemeetmete katvus ja piisavus ning maksu- ja sotsiaalkindlustussüsteemi tõhusus tulude ümberjaotamisel on endiselt piiratud. Maapiirkondades ja mitteametlikes asundustes elavatel lastel on piiratud juurdepääs kvaliteetsele alusharidusele ja lapsehoiule, piisavale toitumisele, tervishoiuteenustele ja eluasemele. Sotsiaalsiretel on vaesuse vähendamisel väga piiratud mõju ning sotsiaaltoetuse võrdlusindeksit, mida kasutatakse enamiku sotsiaaltoetuste alusena, ei ole alates 2008. aastast ajakohastatud. Miinimumsissetulekutoetuse piisavus on endiselt üks madalamaid liidus. Kuigi miinimumsissetuleku reform võeti vastu juba 2016. aastal, on selle rakendamine täiendavalt edasi lükatud 2021. aastasse. Sotsiaal- ja esmatähtsad teenused on endiselt suures osas ebapiisavad, sealhulgas sellistes valdkondades nagu vesi ja kanalisatsioon, energia ja eluasemed. Lisaks on teenuste territoriaalne jaotus ebahõltslane ning seda iseloomustavad märkimisväärsed maa- ja linnapiirkondade vahelised ning piirkondlikud erinevused. See võib piirata võimet võtta meetmeid pandeemia mõju leevendamiseks. Sotsiaalrajanduse potentsiaali sotsiaalsete tingimuste parandamiseks ei ole veel kasutatud.

- (20) 2019. aastal oli tööturu areng jätkuvalt positiivne, kuid erinevused eri piirkondade, maa- ja linnapiirkondade ning sotsiaal-majanduslike rühmade vahel püsivad. Tööturult kõrvalejäämise määr on kõrge, eriti naiste, noorte, madala kvalifikatsiooniga töötajate, puuetega inimeste ja eakate puhul. COVID-19 puhanguga seoses on tõenäoline, et koos töötuse ja tööturult eemalejäämise kiire kasvuga praegused probleemid süvenevad. Komisjoni 2020. aasta kevadprognoosi kohaselt suureneb töötus 2020. aastal eeldatavalt 6,5 %ni ja väheneb 2021. aastal 5,4 %ni. Deklareerimata töö on endiselt probleem ja selle negatiivne mõju võib praeguses olukorras suurenedada, mis rõhutab vajadust toetada üleminekut deklareeritud tööle. Seetõttu on väga olulised kriisist mõjutatud haavatavate rühmade ja töötajate vajadustele vastavad õigeaegsed ja kohandatud teenused. Tööturu lühi- ja pikaajalise vastupanuvõime tugevdamiseks on lisaks hiljuti algatatud tehnilise töötuse kavale väga oluline laiendada juurdepääsu lühendatud tööaja kavadele, edendada sissetulekutoetuse meetmeid ja võimaldada paindlikku töökorraldust ning kaugtööd kriisist mõjutatud töötajate jaoks, kaasates sotsiaalpartnereid.
- (21) Jätkuv oskuste mittevastavus tööturu vajadustele ja oskuste nappus, mida soodustavad demograafilised suundumused ning hariduse ja koolituse piiratud vastavus tööturu vajadustele, piirasid Rumeenia majanduskasvu potentsiaali juba enne pandeemiat. Õppetegevuses osalevate täiskasvanute osakaal oli 2019. aastal 1,3 %, mis on liidu üks väiksemaid. Vähene osalemine alushariduses ja lapsehoius suurendab õpilaste võimaluste ebavõrdsust. Hariduse võrdsus, kaasatus ja kvaliteet on endiselt olulised väljakutsed ning selles valdkonnas on vaja strateegilisi reforme. Hoolimata viimastel aastatel tehtud mõningatest edusammudest on Rumeenias suur madala haridustasemega noorte (2019. aastal 15,3 %) ning mittetöötavate ja mitteõppivate noorte (14,7 %, mis on veidi rohkem kui 2018. aastal) osakaal. Endiselt puudub integreeritud üleriigiline mehhanism, mis käsitleks haridussüsteemist varakult lahkumist. Eelkõige maapiirkondades ja majanduslikult mahajäänud piirkondades ei ole haridustulemused paranemas. Kõrghariduses osalemise määr on madal ja see ei vasta piisavalt tööturu vajadustele. Teaduse, tehnoloogia, inseneeria ja matemaatika (STEM) eriala lõpetanute hulk on endiselt väike. Rumeenia tulemused digitaalrajanduse ja sotsiaalvaldkonna indeksi paljude komponentide puhul (sealhulgas digitaalsed avalikud teenused, kogu elanikkonna digioskused ja ettevõtete digitaliseerimine) on kehvad. Põhilised digi- ja tarkvaraoskused on liidu ühed madalamad. Ebahütlase digitalistruktuuri ja ebapiisavate digioskuste tõttu tekitab COVID-19 puhangust tingitud distantsõppele üleminek probleeme haridus- ja koolitusasutustele, haridustöötajatele ja õppuritele, eelkõige ebasoodsas olukorras olevatele õppuritele ja romadele.
- (22) COVID-19 pandeemia ja sellest tulenevate liikumispriirangute tõttu on tarneahelad kogu riigis katkenud, ettevõtteid on pidanud vähendada tegevust või selle isegi lõpetama ning inimestel ei ole olnud võimalik töötada. Kaubandushäired ja liikumispriirangud mõjutavad rängalt igas suuruses ettevõtteid (eelkõige VKEsid), kes seisavad silmitsi likviidsuspriirangute ja pankrotiriskiga. Valitsus võttis vastu meetmepaketi, milles on ühendatud kohandatud abi ettevõtetele ja sissetuleku kaitse kõigile mõjutatud töötajatele. Kriisist taastumiseks on vaja täiendavaid vahendeid, et jätkata ettevõtete ja kodumajapidamiste toetamist. Teenustesektor vajab erilist tähelepanu, sest see on kõige rohkem kannatada saanud ja mõne allsektori tegevuse maht kahaneb eeldatavasti pikemaks ajaks kui tootmine. Valitsuse vastumeetmed hõlmavad riigigarantii kava (IMM Invest) loomist suuruses 15 miljardit Rumeenia leud, et pakkuda intressivabasisid laene sõlmivatele VKEdele riigigarantiisid investeringute rahastamiseks ja käibekapitali pakkumiseks. Need garantiid on kasulikud ka pankadele, kes peavad jääma hästi kapitaliseerituks ja likviidseks, et tagada vajalik krediitvoog kodumajapidamistele ja ettevõtetele. Lisaks, kuna pankade roll ettevõtetele, eelkõige innovatiivsetele VKEdele laenu andmisel on seni olnud üsna piiratud, ei pruugi laenu tagatised üksi olla piisavad.
- (23) Majanduse taastumise toetamiseks on oluline kiirendada investeerimisküpsede avaliku sektori investeerimisprojektide elluviimist ja edendada erainvesteeringuid, muu hulgas asjakohaste reformide kaudu. Kriis näitas veelgi selgemalt, et Rumeenial on kriitiline vajadus taaskäivitada avaliku taristu tööd sellistes valdkondades nagu säästev transport, puhas energia ning keskkonna- ja digiteenuste taristu. Linnatransporti iseloomustab sektori halb korraldus ja kohalike teenusepakkujate vähene haldussuutlikkus. Jäätmeäitlussüsteemi iseloomustavad jätkuvalt väga väike olmejäätmete ringlussevõtt ja väga kõrge prügilatesse ladestamise määr. Riikliku energia- ja kliimakava rakendamine nõuab investeeringuid puhtasse energiatootmisse ja -kasutamisse ning ühest tööstusharust sõltuvate ja

CO₂-mahukate piirkondade ümberkorraldamiseks. Tuleb suurendada jõupingutusi joogi- ja reoveetaristu laiendamiseks ja ajakohastamiseks. Tõsiste struktuursete puuduste tõttu on hädavajalikud ka investeeringud õhuseirevõrku. Samuti on vaja ajakohastada teabe jagamiseks kasutatavaid digitaalseid avalikke teenuseid, sealhulgas sotsiaal-, haridus- ja tervishoiuvaldkonnas, ning tagada nende kõigi koostalitlusvõime. Suured piirkondlikud erinevused ja mõne sektori madal tootlikkus kahjustavad pikaajalist kestlikku majanduskasvu. Sama olulised on investeeringud majanduse konkurentsivõime edendamiseks, toetades teadus- ja arendustegevust, innovatiivseid VKEsid ja integreerumist liidu strateegilistesse väärtusahelatesse. Ettevõtete investeeringud teadus- ja arendustegevusse on tagasihoidlikud ja piirduvad väikese arvu allsektoritega, mis sõltuvad suurel määral välismaistest otseinvesteeringutest. Teadus- ja arendustegevuse vähenenud rahastamisega avalikest vahenditest on kaasnud kehv teaduslik ja tehnoloogiline kvaliteet ning nõrgad sidemed akadeemiliste ja äriühingute vahel. Komisjoni ettepanekus ette nähtud õiglase ülemineku fondi vahendite kavandamine ajavahemikuks 2021–2027 võib aidata Rumeenial lahendada mõned probleemid, mis on seotud üleminekul kliimaneutraalsele majandusele, eelkõige 2020. aasta riigiaruande D lisaga hõlmatud territooriumidel. See võimaldaks Rumeenial seda fondi kõige paremini kasutada.

- (24) Avaliku halduse reform on seiskunud. Puudub tõhus strateegiline ja eelarve planeerimise raamistik, millel on järeelmõju riigi pikaajalise arengu strateegilisele visioonile, meetmete prioriseerimisele ning poliitika koordineerimisele kesksel ja kohalikul tasandil. Valdlik strateegiline raamistik on killustatud ja mõnikord kattuv, samas kui sektorites võtmist vajavaid meetmeid ei prioriseerita. Valitsuse peasekretariaadi strateegilise juhtimise roll ei ole veel konsolideeritud. Pädevuste ja ressursside suur killustatus mõjutab jätkuvalt avalike teenuste osutamist, eriti kohalikul tasandil ja vaestes kogukondades. Bürokratia ja ebapiisav suutlikkus pakkuda kvaliteetseid teenuseid, sealhulgas digiteenuseid, avaldavad kodanikele ja ettevõtjatele negatiivset mõju, eelkõige kriisi ajal. Turu arengut takistavad veelgi ettevõtete asutamisel ette nähtud koormavad haldusmenetlused ning teenuseosutajatele, sealhulgas reguleeritud kutsealadele, kehtestatud regulatiivsed nõuded. Tugevdatud koostöö Rumeenia turujärelevalveasutuste ja tolliasutuste vahel võib aidata vähendada väljastpoolt liitu imporditud nõuetele mittevastavate toodete hulka. Sagedased ümberkorraldused ja ajutise juhtimise liigne kasutamine takistavad halduse sõltumatust. Endiselt on väljakutseks äriühingu üldjuhtimise rakendamine riigi osalusega ettevõtetes.
- (25) Jätkuvalt on suur probleem otsustusprotsessi prognoositavus. Enne kriisi järgiti vaid umbes kolmandikku igaaastasest valitsuse kavast. Vastu võetud erakorraliste määruste arv oli endiselt väga suur, tekitades ebakindlust ja takistades tõenäoliselt investeerimist. Näiteks avaldas GEO 114/2018 suurt sotsiaal-majanduslikku mõju mitmele sektorile, sealhulgas finantssektorile. Kuigi pangandussektorile negatiivset mõju avaldanud sätted tühistati, on mõned meetmed, mis võivad mõjutada teise samba pensionifondide pikaajalist elujõulisust, endiselt jõus. Oluline probleem on endisel riigihankeid käsitlevate õigusaktide prognoositavus ja stabiilsus. Jätkuvalt on probleemiks ka riigihangete vähenenud tõhusus ning teatavate meetmete, eelkõige eelkontrolli lihtsustamise pöördumatus. Regulatiivse mõju hindamise juhtimise, kvaliteedi ja tõhusa kasutamise parandamisel on tehtud vähe edusamme. Valitsuse tasandil puudub kvaliteedikontrolli institutsiooniline raamistik ja regulatiivse mõju hindamise komitee loomise võimalusi alles hinnatakse. Sotsiaaldialoogi toimimine on endiselt piiratud, eelkõige sektori tasandil, samal ajal kui sotsiaalpartnerite sisuline ja pidev kaasamine on praeguse kriisi tingimustes mis tahes väljumis- ja taastamisstrateegia edu võti. Kehtestatud institutsioonilist konsultatsiooniraamistikku ei kasutata piisavalt otsustusprotsessi panustamiseks ning see ei kaasa sotsiaalpartnerite piisavalt reformide kavandamise ja rakendamise. Arutelud sotsiaaldialoogi seaduse muutmise ja majandussektorite läbivaatamise üle on seiskunud. Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni 2018. aasta aprillis esitatud soovitude järeelmeetmete võtmine on endiselt ebakindel. Miinimumpalga kindlaksmääramise alalise objektiivse mehhanismi puudumine võib avaldada mõju ettevõtluskeskkonnale.
- (26) Kuigi käesolevas soovitusel sätestatud riigipõhistes soovitusel („2020. aasta riigipõhised soovitusel“) keskendutakse pandeemia sotsiaal-majandusliku mõju leevendamisele ja majanduse taastamise hõlbustamisele, hõlmasid 2019. aasta riigipõhised soovitusel ka reforme, mis on olulised keskpika perioodi ja pikaajaliste struktuursete probleemide lahendamiseks. Need 2019. aasta riigipõhised soovitusel on jätkuvalt asjakohased ja nende järgimist jälgitakse

järgmise aasta Euroopa poolaasta jooksul. Sama kehtib ka investeeringutega seotud majanduspoliitikat käsitlevate 2019. aasta riigipõhiste soovitude kohta. Kõiki 2019. aasta riigipõhiseid soovitusi tuleks arvesse võtta ühtekuuluvuspoliitika 2020. aasta järgse rahastamise strateegilisel kavandamisel, sealhulgas praeguse kriisiga seotud leevendusmeetmete ja väljumisstrateegiatega puhul.

- (27) Pärast viimastel aastatel toimunud mitmeid tagasilööke on surve pangandussektorile vähenenud, kuna mitmed minevikus muret tekitanud meetmed, sealhulgas pangamaksu kohaldamine, lõpetati 2020. aasta alguses. Pangandussektor jõudis praegusesse COVID-19 kriisi hästi kapitaliseerituna ja likviidsena ning viivislaenude suhtarv langes alla 5 %. Meetmed, mida valitsus on võtnud kodumajapidamiste ja ettevõtete, eelkõige VKEde toetamiseks, on olulised ka selleks, et säilitada pangandussektori vastupanuvõime ja pankade suutlikkus šokkidega toime tulla. Kommerts pangad on samuti võtnud meetmeid klientide toetamiseks, näiteks põhiosa- ja intressimaksude edasilükkamine, krediidi tagasimaksete pikendamine, sularahaautomaatide täitmise tagamine ja internetipõhiste teenuste tasude vähendamine. 20. märtsil 2020 alandas Rumeenia keskpank rahapoliitika intressimäära ja on sellest alates hakanud järelturu ostma Rumeenia leudes nomineeritud riigivõlakirju, et tagada reaalmajanduse ja avaliku sektori sujuv rahastamine. Vaatamata võetud meetmetele, sealhulgas järelevalveasutuste võimaldatud paindlikkusele usaldatavusnõuete osas, on tõenäoline, et varade kvaliteet lähikuudel halveneb. Sellega seoses aitab usaldusväärsete laenustandardite säilitamine ja elujõuliste laenuvõtjate toetamise prioriseerimine kaitsta pangandussektori varade kvaliteeti. Lisaks on pankadele stabiilse ja prognoositava regulatiivse keskkonna tagamine oluline eeltingimus nende aktiivse rolli säilitamiseks majandusele laenu andmisel ja majanduse taastamise toetamisel.
- (28) Märkimisväärsed õiguslikud muudatused ja poliitiline surve kohtusüsteemile 2017. ja 2018. aastal ning peaaegu kogu 2019. aasta jooksul on mõjutanud selle tõhusust, kvaliteeti ja sõltumatust ning selle suutlikkust uurida kõrgemal tasemel esinevat korrupsiooni ja selle eest karistusi määrata. Kuigi valitsus toetab praegu korrupsiooni ennetamise ja selle eest karistamise meetmeid ning on näidanud üles valmisolekut tühistada mõned kõige vastuolulisemad meetmed, ei ole Rumeenia veel vajalikke seadusandlikke muudatusi teinud. Neid küsimusi jälgitakse koostöö- ja jälgimiskorra raames. Komisjon jätkab Rumeenia kohtureformi ja korrupsioonivastase võitluse seiret asjaomase korra raames. Seepärast Rumeeniale suunatud 2020. aasta riigipõhised soovitused neid valdkondi ei hõlma, kuid need on olulised positiivse sotsiaal-majandusliku keskkonna arendamiseks riigis.
- (29) Euroopa poolaasta on liidus majandus- ja tööhõivepoliitika pideva koordineerimise raamistik, mis võib edendada kestlikku majandust. Liikmesriigid on teinud oma 2020. aasta riiklikes reformikavades kokkuvõtte ÜRO kestliku arengu eesmärkide rakendamisel tehtud edusammudest. Tagades 2020. aasta riigipõhiste soovitude täieliku rakendamise, aitab Rumeenia kaasa kestliku arengu eesmärkide saavutamisele ja ühistele jõupingutustele tagada liidus konkurentsivõimeline kestlikkus.
- (30) Komisjon on Euroopa poolaasta (2020) raames Rumeenia majanduspoliitikat põhjalikult analüüsinud ja avaldanud selle tulemused 2020. aasta riigiaruandes. Ta on hinnanud ka 2020. aasta lähenemisprogrammi, 2020. aasta riikliku reformikava ja varasematel aastatel Rumeeniale esitatud riigipõhiste soovitude järelmeetmeid. Komisjon ei ole arvesse võtnud mitte üksnes nende asjakohasust Rumeenia eelarve- ja sotsiaal-majanduspoliitika jätkusuutlikkuse seisukohast, vaid ka vastavust liidu õigusnormidele ja suunistele, pidades silmas vajadust anda riigi tulevastes otsustesse liidu tasandi panus ja tugevdada seeläbi liidu üldist majandusjuhtimist.
- (31) Võttes arvesse kõnealust hindamist, on nõukogu 2020. aasta lähenemisprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus (*) kajastub eelkõige allpool esitatud soovitusel 1.
- (32) Võttes arvesse komisjoni põhjalikku analüüsi ja kõnealust hindamist, on nõukogu 2020. aasta riikliku reformikava ja 2020. aasta lähenemisprogrammi läbi vaadanud. 2020. aasta riigipõhistes soovitudes võetakse arvesse vajadust võidelda COVID-19 pandeemia vastu ja hõlbustada majanduse taastumist, mis on vajalik esimene samm tasakaalustamatuse korrigeerimiseks. 2020. aasta riigipõhised soovitused, milles käsitletakse otse komisjoni poolt määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 6 kohaselt kindlaks tehtud makromajanduslikku tasakaalustamatust, kajastuvad soovitusel 4,

(*) Vastavalt määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 9 lõikele 2.

SOOVITAB Rumeenial võtta 2020. ja 2021. aastal järgmisi meetmeid.

1. Järgida nõukogu 3. aprilli 2020. aasta soovitusena kooskõlas olevat eelarvepoliitikat, võttes kõik vajalikud meetmed, et tulemuslikult reageerida pandeemiale ning toetada majandust ja tagada selle taastumine. Vältida selliste alaliste meetmete rakendamist, mis ohustaksid riigi rahanduse jätkusuutlikkust. Tugevdada tervishoiusüsteemi vastupanuvõimet, eelkõige tervishoiutöötajate ja meditsiinitoodete valdkonnas, ning parandada tervishoiuteenuste kättesaadavust.
2. Tagada piisav sissetuleku asendamine ja laiendada sotsiaalkaitsemeetmeid ning tagada kõigile juurdepääs olulistele teenustele. Leevendada COVID-19 kriisi mõju tööhõivele, töötades välja paindliku töökorralduse ja aktiveerimismeetmed. Tugevdada oskusi ja digiõpet ning tagada võrdne juurdepääs haridusele.
3. Tagada majandusele likviidsustoetus, millest saavad kasu ettevõtted ja kodumajapidamised, eelkõige VKEd ning füüsilisest isikust ettevõtjad. Kiirendada investeerimisküpsete avaliku sektori investeerimisprojektide elluviimist ja edendada erainvesteeringuid, et toetada majanduse taastumist. Keskenduda investeeringute tegemisel rohelisele majandusele ja digitehnoloogiale üleminekule, eelkõige säästvatele transpordile, digiteenuste taristule, energia puhtale ja tõhusale tootmisele ja kasutamisele ning keskkonnataristule, sealhulgas söekaevanduspiirkondades.
4. Parandada avaliku halduse kvaliteeti ja tõhusust ning otsustusprotsessi prognoositavust, sealhulgas sotsiaalpartnerite piisava kaasamise kaudu.

Brüssel, 20. juuli 2020

Nõukogu nimel
eesistuja
J. KLOECKNER